

Данијел Родић

Дервента

КАМИЛ СКРИБОНИЈАН

Апстракт: Рад на основу извора и литературе доноси биографију Камила Скрибонијана једног од пропреторских легата Далмације.

Кључне ријечи: Камил Скрибонијан, Далмација, Рим, Клаудије, побуна.

Луције Арунције Камил Скрибонијан био је један од пропреторских легата који су управљали римском провинцијом Далмацијом. Остао је запамћен по неуспјешној побуни против цара Клаудија 43. године.

Рођен је око 10. године п. н. е. у старој патрицијској породици Фурија Камила. Отац му је био Марко Фурије Камил (конзул 8. г. н. е.), а мајка му се звала Скрибонија.¹ Породица Фурија Камила, иако славне прошлости, није имала истакнутијих представника током позне републике све до Скрибонијановог оца, који је 17. г. н. е., као проконзул Африке у рату против побуњеника Такфарината, стекао тријумфалне инсигније.² Зна се да је Скрибонијан имао и брата Марка Фурија Камила, који се помиње 38. г. н. е. као

¹ E. J. Weinrib, „The Family Connections of M. Livius Drusus Libo“, *Harvard Studies in Classical Philology*, Vol. 72, Harvard 1968, 264.

² Tac. *Ann.* II, 52.

члан Арвалског братства,³ и сестру Ливију Медулину, која је била заручена за будућег цара Клаудија, међутим, умрла је дан прије вјенчања.⁴

Скрибонијана је усвојио Луције Арунције Млађи (конзул 6. г. н. е.).⁵ Било је уобичајено да припадник сенаторског ста- лежа, уколико нема потомака, усвоји наследника из друге сенаторске породице са којом су били у неком сродству или политичком савезу. Слично браку, усвајање је служило учвр- шћивању веза и политичких савеза.⁶ Породица Арунција није била нарочито стара (први конзулат у породици вјероватно је држао Луције Арунције Старији 22. г. п. н. е.), али је била при- лично богата и утицајна током Августове и Тиберијеве влада- вине.⁷ За Луција Арунција Млађег Август је рекао да једини међу сенаторима има и вољу и способност да буде цар. Године 23. именован је за управника Тараконске Хиспаније, али му Тиберије није дозволио да тамо отпутује.⁸ Провинцијом је управљао из Рима преко легата, што није била пракса. Овај Тиберијев потез једни објашњавају жељом да тестира нови систем управе, а други његовим страхом од могуће Арунције- ве побуне.⁹ Преживио је Сејанову страховладу, али је пао као жртва новог преторијанског префекта Макра. Након што је, 37. године, против њега подигнута оптужба у Сенату, прија- тељи су му савјетовали да сачека Тиберијеву смрт, али он је извршио самоубиство изјавивши да нема чему да се нада од

³ W. Henzen, *Acta Fratrum Arvalium quae supersunt*, Roma 1874, XLIII.

⁴ Suet., *Claudius*, 26.

⁵ R. S. Rogers, *Lucius Arruntius*, *Classical Philology*, Vol. 26–1, Chicago 1931, 31–45.

⁶ R. Syme, *The Augustan Aristocracy*, Oxford 1989, 268.

⁷ A. A. Barrett, *Caligula. The Corruption of Power*, London – New York 2001, 40.

⁸ Tac. *Ann.* VI, 27.

⁹ B. Levick, *Tiberius the Politician*, London – New York 2005, 100.

будућег цара и његовог режима.¹⁰

Детаљи Скрибонијанове каријере прије конзулата нису познати, али можемо претпоставити да његов *cursus honorum* није одступао од уобичајеног за тај период. Жена му се највјероватније звала Виниција.¹¹ Конзулат је држао 32. године, заједно са Луцијем Домицијем Енобарбом, оцем будућег цара Нерона.¹² Калигула га је 39. године именовоао за пропреторског легата Далмације. На том положају замијенио је Луција Волусија Сатурнијана, који се вратио у Рим, гдје га је Калигула поставио за градског префекта (*praefectus urbi*).¹³

Након гушења Батоновог устанка 6–9. г. н. е. дотадашња провинција Илирик је подијељена на Горњи и Доњи Илирик, односно Панонију и Далмацију. У Далмацији су биле стационаране VII и XI легија и стављене под команду пропреторског легата.¹⁴ Скрибонијан је управу над провинцијом и команду над легијама преузео почетком 40. године. Из периода његове управе остала су нам сачувана два натписа. Надгробни споменик неког Фелиција, који је, судећи према натпису, био Скрибонијанов слуга, те натпис из села Ваган код Шипова, на ком се помиње пуно име Камила Скрибонијана.¹⁵

Натпис из Вагана први је објавио Коста Херман у трећој свесци *Гласника Земаљског музеја* за 1890. годину. Било због слабе фотографије или недовољног познавања римске историје, прилично оштећен натпис није тачно разријешено.¹⁶

¹⁰ Tac. *Ann.* VI, 48.

¹¹ R. Syme, „The Historian Servilius Nonianus“, *Hermes* XCII, Stuttgart 1964, 415, фн. 2.

¹² Tac. *Ann.* VI, 1; Cass. *Dio* LVIII, 17, 1.

¹³ A. A. Barrett, *Caligula. The Corruption of Power*, 99.

¹⁴ *Cambridge Ancient History* X, Cambridge 2008, 172.

¹⁵ *ILJug* III, 2221; *CIL* III, 9864a.

¹⁶ К. Херман, „Два римска натписа из Босне“, *Гласник Земаљског музеја* II, св. 3, Сарајево 1890, 306–307.

L ARRUNTHIUS

CAMI[LL]US [A]CRI [F]

LOSITANUS LE[G] PRO

PR. CAESARIS AV[G]

GERMANICI IUDICEM DEDIT M COELIUM

LEG VII INTER SAPVAT[ES] [ET]

[DEL]MATINOS VT FINES

[ERIGE]RET ET TERMINUS P[ONETUR]

Тачније разрјешење већ у сљедећој свесци *Гласника* до-
нијели су Карло Пач и Фране Булић.¹⁷ Булић је дао и опшир-
није објашњење личности и племенâ поменутих у натпису.
Њихова читања се незнатно разликују, при чему Булићево
сматрамо исправнијим, јер је пред собом имао отисак, а не
фотографију, као у два претходна случаја.¹⁸

L(UCIUS) ARRVTIVS

CAMI [LL]VS SCRI

B[O]NIA[N]VS LE[G(ATUS)] PRO

PR(AETORE) C(AI) [C]AE[S]ARIS AVG(USTI)

GERMANICI IVDICEM

DEDIT M(MANIUM) COELIVM | (CENTURIONEM)

LEG(IONIS) VII INTER SAPVAT[ES]

ET [AE]MATINOS VT FINES [DER]

[IG]ERET ET TERMINVS PO[N](ERET)

¹⁷ K. Patch, „Međašni natpis iz Bosne“, *Glasnik Zemaljskog muzeja* II, sv. 4, Sarajevo 1890, 367–368.

¹⁸ F. Bulić, „Prinosak k poviesti uređenja granice među raznim plemenima Dalmacije za rimsko doba“, *Glasnik Zemaljskog muzeja* II, sv. 4, Sarajevo 1890, 406–413.

При датирању натписа Булић се није упуштао у дубљу анализу, већ се задовољио тиме да натпис датира годинама владавине цара Калигуле (37–41), пошто је у име његовог легата натпис и подигнут.¹⁹

Наиме, натпис је постављен као међаш између двије мезејске заједнице, а поставио га је центурион VII легије Маније Целије по наређењу тадашњег управника провинције Далмације Луција Арунција Камила Скрибонијана.

Спорови између два сусједна града или племена унутар провинције били су честа појава.²⁰ Рјешавање спорова управник провинције обично је повјеравао неком од свог ближег особља, центуриону, трибуну или *perfectus castrorum* уколико је у питању био озбиљнији спор.²¹ У овом случају спор је ријешио центурион и запис о томе оставио на стијени поред потока, који је вјероватно представљао линију разграничења између двије заједнице.

Није у потпуности сигурно између којих заједница је разграничење извршено. Вјероватно су у питању биле заједнице Сапута и Ематина, које се помињу у Антонијевом итенеријару (Aematinos), Појтингеровој табли (Lamatis) и *Равенатовој*

¹⁹ На основу расположивих података сматрамо да је могуће са извјесном сигурношћу утврдити тачну годину настанка овог натписа. Наиме, натпис помиње Гаја Цезара Августа Германика, то јест Калигулу као цара и Луција Арунција Камила Скрибонијана као пропреторског легата. Скрибонијан је именован за легата најраније крајем 39. године или, што је вјероватније, почетком 40. године. Калигула је убијен јануара 41. године, тако да се као година настанка натписа намеће 40. година. Пошто је било потребно извјесно вријеме да легат размотри жалбу и упути представника који ће спор ријешити на лицу мјеста, те о томе оставити натпис, мало је вјероватно да је поступак могао бити завршен за мјесец дана, што искључује крај 39. и сами почетак 41. године (Калигула је убијен 24. јануара 41. године).

²⁰ D. S. Potter, *A Companion to the Roman Empire*, Oxford 2006, 256.

²¹ F. Bulić, *navedeni rad.*

космологији (Lamatis). Претпоставља се да је ријеч о два рода илирског племена Мезеја.²²

Калигулина смрт затекла је Камила Скрибонијана на мјесту пропреторског легата. Иако је и под новим царом Клаудијем задржао управу над Далмацијом, његов положај није био сигуран. Припадао је групи сенатора која се није мирила са Клаудијевим доласком на власт. Клаудије је наметнут Сенату од стране преторијанаца и немали број сенатора сматрао је да се у њиховим редовима може наћи прикладнији кандидат за царску власт. Међу могућим кандидатима, због родбинских веза са Јулијевцима, истицао се Апија Силан. У тренутку Клаудијевог доласка на власт био је управник Тараконске Хиспаније. Клаудије га је опозвао и дао му за жену мајку своје жене Месалине. Међутим, изгледа да то није било довољно да га елиминишу као пријетњу, па су Месалина и Клаудијев ослобођеник Нарцис 42. године исценирали његово погубљење.²³

Силанова смрт, директно или индиректно, потакла је Камила Скрибонијана на побуну 43. године. Подршку побуни пружила је и група завјереника у Риму, окупљена око Анија Виницијана. Скрибонијан је отказао послушност Клаудију и затражио од њега да одступи с власти. То је био први случај побуне пропреторског легата против једног цара. На почетку побуне VII и XI легија стале су уз Скрибонијана, али је већина војника остала вјерна Клаудију, те су већ након пет дана легије промијениле страну. (За своју вјерност Клаудију обје легије добиле су почасни назив *Claudia Pia Fidelis*.) Скрибонијан је био приморан да бјежи на острво Иса, гдје је ускоро и окончао живот. Према Касију Диону извршио је самоубиство, док Тацит каже да га је убио војник Волагиније, који је зато унапријеђен.²⁴ Осталим завјереницима суђено је у Риму. Јед-

²² I. Bojanovski, *Bosna i Hercegovina u antičko doba*, Sarajevo 1988, 267.

²³ B. Levick, *Claudius*, New York 2015, 65–68.

²⁴ Tac. *Hist.* II, 75; Cass. Dio, LX, 15, 1–4.

ни су извршили самоубиство, а други су прогнани. Клаудије је био милостив према Скрибонијановом сину кога је поштедио казне. Млађи Скрибонијан је девет година касније пао као жртва оптужби Клаудијеве друге жене Агрипине. Оптужила га је да је консултовао астрологе о дужини царевог живота. Осуђен је на прогонство, гдје је убрзо и умро.²⁵

ИЗВОРИ:

- Cassius Dio, *Roman History*, New York 1914;
- Tacitus, *The Histories*, London, 1962;
- Tacitus, *The Annals*; London, 1962;

ЛИТЕРАТУРА:

- Barrett, Anthony A., *Caligula. The Corruption of Power*, London – New York 2001;
- Bojanovski, Ivo, *Bosna i Hercegovina u antičko doba*, Sarajevo 1988;
- Bulić, Frano, „Prinosak k poviesti uređenja granice među raznim plemenima Dalmacije za rimsko doba“, *Glasnik Zemaljskog muzeja II*, sv. 4, Sarajevo 1890;
- *Cambridge Ancient History X*, Cambridge 2008;
- Henzen, W., *Acta Fratrum Arvalium quae supersunt*, Roma 1874;

²⁵ Tac. *Ann.* XII, 52

- Levick, Barbara, *Claudius*, New York 2015;
- Levick, Barbara, *Tiberius the Politician*, London – New York 2005;
- Patch, Karl, „Međašni natpis iz Bosne“, Glasnik Zemaljskog muzeja II, sv. 4, Sarajevo 1890;
- Potter, David S., *A Companion to the Roman Empire*, Oxford 2006;
- Rogers, R. S., *Lucius Arruntius*, *Classical Philology*, Vol. 26–1, Chicago 1931;
- Syme, Ronald, „*The Historian Servilius Nonianus*“, *Hermes* XCII, Stuttgart 1964;
- Syme, Ronald, *The Augustan Aristocracy*, Oxford 1989;
- Херман, Карло, „Два римска натписа из Босне“, Гласник Земаљског музеја II, св. 3, Сарајево 1890.
- Weinrib, Ernest J., „*The Family Connections of M. Livius Drusus Libo*“, *Harvard Studies in Classical Philology*, Vol. 72, Harvard 1968.